

SOU 2025:28 Frihet från våld, förtryck och utnyttjande

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Roks - Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, är en feministisk och kvinnoseparatistisk organisation vars uppgift det är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor. Roks ser att mäns och killars våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer oss och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn är ett systematiskt våld och ska därför ses som ett samhällsproblem. Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld. Roks är där för att ge kvinnan, tjejen och barnet en plats för att ta sig ur en relation där mannen utsätter henne för våld. För att stötta och hjälpa henne krävs att vi påverkar reformerna.

Roks synpunkter fördjupade

1.1 En sammanhållen våldsförståelse

- *Roks vill uppmärksamma att utredningen brister i en sammanhållen förståelse av våld, vilket påverkar analysen och förslagets träffsäkerhet.*
- *Roks kräver att allt arbete för att stoppa mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn utgår från Istanbulkonventionen.*

Utredningen uppvisar en inkonsekvent och stundtals bristfällig användning av begrepp relaterade till våld, vilket försvårar både förståelsen av problemets omfattning och möjligheterna till effektiva åtgärder. Trots att utredningen själv formulerat en begreppslista används den genomgående inte konsekvent. Ett tydligt exempel är hur sexuellt våld behandlas som en separat kategori från utsatthet för prostitution, utan att tydliggöra de strukturella och patriarkala samband som förenar dessa uttryck för våld. Det bidrar till att fragmentisera våldet, trots att det i grunden handlar om samma systematiska förtryck.

Vidare använder sig utredningen – liksom politiken i stort – av en beskrivning som fragmenterar våldet på följande sätt: "mäns våld mot kvinnor", "våld i nära relationer", samt "hedersrelaterat förtryck och utnyttjande i prostitution och människohandel". Om syftet med utredningen är att förtydliga den statliga styrningen på detta område, krävs en förståelse för att dessa inte är olika former av våld med skilda orsaker, utan uttryck för samma maktstruktur: mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Våldet grundar sig i makt, kontroll och en patriarkal könsmaktsordning – oavsett vilken form det tar eller i vilket sammanhang det utövas.

Utredningens förståelse för våldets orsaker framstår som splittrad. Kvinnohat och misogyni nämns mycket sparsamt, och då främst i koppling till våldsbejakande extremism, hederskultur och konservativa förståelser av kön och attityder. Detta skapar en förenklad och missvisande bild av våldets drivkrafter. Roks kvinnojourer och tjejjourer, som i över 40 år har stöttat kvinnor och tjejer som utsatts för mäns våld, ser tydligt att kvinnohatet inte är begränsat till vissa miljöer eller vissa grupper av män – det är en del av samhällets struktur. Det syns inte bara i varje våldshandling, utan även i normer, språkbruk, institutioner och lagstiftning.

Roks vill vara tydliga med att våld i hederns namn är en del av mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn – det handlar i grunden om samma vilja av makt och kontroll över kvinnors och tjejs livsutrymme och självbestämmande. Att utredningen kopplar samman detta våld och så kallade hedersnormer med frågor som integration, segregation och nyanländas behov av att tillägna sig kunskap om individers rättigheter, demokratiska värderingar och jämställdhet i det svenska samhället, speglar inte bara en missvisande bild av jämställdheten i Sverige – det utgör också en rasistisk förklaring till våldet och kvinnohatet.

Roks saknar därmed en utredning som genomsyras av en sammanhållen och feministisk våldsförståelse, där mäns våld mot kvinnor ses som ett uttryck för den patriarkala maktordning som fortfarande präglar såväl Sverige som resten av världen. Sverige har undertecknat Europarådets konvention mot våld mot kvinnor – Istanbulkonventionen – som tydligt slår fast att våldet är systematiskt och bottnar i ojämställdhet mellan könen. Det är en skyldighet att detta perspektiv ska prägla allt arbete på området.

Vi ser också tendenser till att underskatta kvinnojourerna och tjejjourernas beprövade erfarenhet och kunskap. I förslaget gällande en stärkt kunskapskedja nämns inte feministisk och praktiskt förankrad jourkunskap. Därmed riskerar man att reproducera en kunskapshierarki som bygger på myndigheters alternativa våldsförklaringar framför beprövad erfarenhet hos kvinno- och tjejjourerna och akademisk forskning.

En feministisk analys är inte valfri – den är en förutsättning för att förstå, synliggöra och bekämpa mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn i alla dess uttryck

1.2 Nationellt samordningscentrum mot våld vid Jämställdhetsmyndigheten

- *Roks tillstyrker förslaget om att inrätta ett nationellt samordningscentrum för arbetet mot mäns våld mot kvinnor.*
- *Roks understryker vikten av att våld i hederns namn inte särskiljs från mäns våld mot kvinnor, utan integreras fullt ut i det nationella samordningsarbetet.*
- *Avstyrker förslaget att återfallsförebyggande arbete ska utgöra ett eget strategiskt område i den nationella strategin.*
- *Efterfrågar en tydligare beskrivning av civilsamhällets roll i det nationella samordningscentrumet, med särskilt fokus på kvinno- och tjejjourernas roll.*

Roks tillstyrker utredningens förslag om att inrätta ett nationellt samordningscentrum för arbetet mot mäns våld mot kvinnor, samt att Jämställdhetsmyndigheten övertar det nuvarande ansvaret från Länsstyrelsen i Östergötland för frågor som rör våld i hederns namn.

Roks har under mer än 40 års arbete mot mäns våld mot kvinnor bevitnat hur kunskapsbilden har fragmenterats i Sverige, där statliga uppdrag och projekt ofta saknar både könsmaktsperspektiv och förankring i verkligheten för kvinnor, tjejer och barn som utsätts. Våldet har i hög grad kommit att behandlas könsneutralt – med undantag för området våld i hederns namn, där kopplingen till kön ofta erkänns. För att undvika att detta bidrar till att särskilja våld i hederns namn från övriga uttryck för mäns våld mot kvinnor, är det avgörande att även detta område tydligt integreras i det nationella samordningscentrumet och ses som en del av mäns och killars våld mot kvinnor och tjejer.

Vad gäller utredningens särskilda fokus på förebyggande insatser vill vi understryka vikten av att särskilja generellt våldsförebyggande arbete på samhällsnivå från återfallsförebyggande insatser riktade till individuella förövare. Vi delar utredningens bedömning att det är två olika typer av arbete – men vi avstyrker förslaget att återfallsförebyggande arbete bör utgöra ett eget strategiskt område i den nationella strategin.

Däremot välkomnar vi ett ökat fokus på förebyggande arbete på universell nivå – riktat till hela befolkningen. Här ser vi ett behov av att bredda förståelsen av vad våldsförebyggande arbete innebär. I dag riktar sig majoriteten av insatser till att få män

och killar att upphöra med våldet. Men kvinnor och tjejer behöver få en rättvis bild av våldet, sina rättigheter och vilka stödvägar som finns. Våldet är fortfarande normaliserat i hela samhället, och ett effektivt förebyggande arbete måste även ge utsatta en rättvis och tydlig bild av vad våld är – inte rikta sig till han som utsätter kvinnor och tjejer för våld.

Utredningen föreslår ett nationellt centrum för samordning vid Jämställdhetsmyndigheten som ska samla och samordna kunskap om våld och bidra till samverkan mellan relevanta aktörer, däribland civilsamhället. I utredningen lyfts civilsamhällets roll som avgörande i arbetet särskilt i "stödet till våldsutsatta". Här framförs också att Jämställdhetsmyndigheten har goda förutsättningar för att organisera detta centrum då de utifrån sin roll som statlig bidragsgivare har kunskap om vilka organisationer som tar emot statsbidrag. Däremot saknas såväl konkreta strukturer för hur civilsamhällets roll och deltagande ska kunna se ut som resurser för att säkerställa dess deltagande. En mer konkret beskrivning av civilsamhällets roll i strategin hade varit önskvärd, med särskilt fokus på de ideella kvinnojourerna och tjejjourernas roll och funktion. I utredningen framkommer det också att Jämställdhetsmyndigheten ska utgå från organisationer ur civilsamhället som får statsbidrag från myndigheten. Då Jämställdhetsmyndigheten saknar riktade statsbidrag till jourrörelsen riskerar det att viktiga aktörer som Roks inte är en del av myndighetens samverkan.

Avslutningsvis vill Roks framhålla vikten av att civilsamhällets erfarenhetsbaserade kunskap tas tillvara i betydligt större utsträckning än i dag. Det är inte tillräckligt att civilsamhällesorganisationer bjuds in till dialog eller samverkan i enstaka sammanhang. Det krävs ett reellt erkännande av dessa aktörer som kunskapsbärare, särskilt när det gäller mäns våld mot kvinnor. Kunskapen från kvinno- och tjejjourrörelsen måste systematiskt lyftas in i det nationella samordningsarbetet och spridas i en sammanhållen och långsiktig kunskapskedja.

1.3 Ändringar i flera centrala myndigheters uppgifter och uppdrag

- *Roks avvisar den föreslagna målformuleringen.*
- *Roks tillstyrker förslaget om att tydliggöra centrala myndigheters uppdrag. Roks saknar dock viktiga aktörer såsom Skatteverket, Kronofogden och Statens institutionsstyrelse i sammansättningen.*
- *Roks kräver att alla åtgärder, såsom nationella strategier och myndighetsprojekt, ska utgå från kunskapen om mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn i enlighet med Istanbulkonventionen.*

Roks stödjer förslaget att ge de centrala myndigheterna tydliga och styrande uppdrag för att aktivt delta i det gemensamma arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Samtidigt avvisar vi den föreslagna målformuleringen, som vi tidigare framfört kritik mot. Vi välkomnar däremot att detta arbete ska bedrivas i samarbete med NCK och Barnafrid, samt att Länsstyrelserna inkluderas som viktiga aktörer i processen.

Samtidigt vill vi påpeka att viktiga aktörer saknas i den föreslagna sammansättningen. Skatteverket och Kronofogden är exempel på myndigheter som bör inkluderas för att stärka helhetsperspektivet och möjliggöra effektiv samordning. Detta eftersom män och killar använder hennes ekonomi för att begränsa henne från att lämna genom att bland annat skuldsätta henne. Skatteverket och Kronofogden behöver därför också inkluderas i arbetet. Dessutom saknas Statens institutionsstyrelse (SiS) i kärngruppen, vilket borde vara en självklarhet för att kunna komma till botten med den problematik som finns idag på SiS där intagna tjejers vardag präglas av våld. SiS är idag en av de värsta platser för tjejer att befinna sig på. Det är därför avgörande att dessa myndigheter blir en del av det nationella samordningsarbetet för att säkerställa ett inkluderande och effektivt förebyggande arbete.

Utredningen har också kommit fram till att regeringen bör ge myndigheterna uppdrag att utifrån den nationella strategin ta fram en plan för hur det myndighetsgemensamma arbetet ska bedrivas och hur de ska organisera sig. Roks har i över 40 års arbete bevittnat hur statliga planer och projekt, oavsett om de tagits fram av enskilda myndigheter eller genom samverkan mellan flera, ofta brister i förståelsen för mäns våld mot kvinnor. Dessa initiativ har sällan tagit sin utgångspunkt i den verklighet som kvinnojourer och tjejjourer möter varje dag, och vi har alltför ofta utestängts från analys och utformning. Risken är därför att de nya planer som nu föreslås får samma begränsade genomslag som tidigare – om inte de organisationer som faktiskt möter våldsutsatta kvinnor och tjejer ges en reell roll i arbetet. För att förändring ska vara möjlig krävs att erfarenhetsbaserad kunskap från jourverksamheten integreras redan från början, inte först när planen är färdig.

1.4 Ny uppgift för Socialstyrelsen

- *Roks ställer sig kritisk till Socialstyrelsens uppdrag*

Roks ifrågasätter att Socialstyrelsen ges ansvar för att samordna denna typ av kunskapsutveckling. Vi anser att det finns en avgörande skillnad mellan generella insatser, metoder och arbetssätt för att identifiera och ge stöd till våldsutsatta – och den fördjupade, specialiserade kunskap som krävs för att förstå och hantera mäns våld mot kvinnor och tjejer. Det är inte utbytbara perspektiv. Arbetet mot mäns våld kräver

erfarenhetsbaserad kunskap och ett tydligt könsmaktsperspektiv – något som alltför ofta saknas i Socialstyrelsens generella arbete på området.

1.5 Förslag till nationell strategi

- *Roks tillstyrker en sammanhållen nationell strategi och kräver att namnet på strategin ska vara mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn*

Roks delar utredningens uppfattning om att regeringen ska ta fram en sammanhållen nationell strategi för arbetet mot mäns våld mot kvinnor som även innefattar våld i hederns namn. Roks kräver också att namnet på arbetet ska vara mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn.

Roks delar utredningens uppfattning om att det inte ska finnas en särskild handlingsplan mot vad utredningen kallar hedersrelaterat våld och förtryck.

1.6 Förslag till strategins utgångspunkter och strategiska områden

- *Roks kritiserar att de föreslagna utgångspunkterna saknar ett tydligt könsperspektiv, vilket är en allvarlig brist.*
- *Roks påminner om att Sverige är bundet av Istanbulkonventionen, som kräver att våld mot kvinnor erkänns som könsbaserat.*
- *Roks varnar för att könsneutrala strategier riskerar att osynliggöra kvinnors och tjejers verkliga erfarenheter av våld.*
- *Roks understryker att strategin måste utgå från att våldet är könat, strukturellt och ett uttryck för könsmaktsordningen.*

Enligt Roks saknar de föreslagna utgångspunkterna ett tydligt könsperspektiv, vilket är en allvarlig brist. Sverige har undertecknat och ratificerat Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen), som förpliktigar staten att erkänna våld mot kvinnor som könsbaserat och att utforma politiska åtgärder därefter.

Utgångspunkterna i strategin måste därför utgå från att våldet är könat, strukturellt och ett uttryck för den rådande könsmaktsordningen. Om detta inte tydliggörs riskerar strategin att bli könsneutral i både utformning och tillämpning, vilket i sin tur leder till att kvinnors och tjejers verkliga livsvillkor och erfarenheter av våld osynliggörs. Detta strider mot såväl internationella åtaganden som den kunskap som finns tillgänglig genom både forskning och praktisk erfarenhet från kvinno- och tjejjoursrörelsen.

Roks vill därför framhålla att en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor måste vila på en feministisk grund, där våldet förstås som en konsekvens av ett patriarkalt samhälle. Våldet är inte könsneutralt – och strategin kan därför inte heller vara det.

Roks har därför tagit fram egna strategiska utgångspunkter och strategiska områden som på riktigt skulle göra skillnad för arbetet mot mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn:

- *Säkerställa stöd för kvinnor och tjejer utsatta för mäns och killars våld och förtryck.*
- *Arbetet ska grunda sig på och genomsyras av en feministisk och sammanhållen våldsförståelse, för att skapa en ändamålsenlig samverkan som motverkar våldets uttryck och konsekvenser.*
- *Säkerställa att kvinnor och tjejer får rättslig upprättelse och förutsättningar för att ta sig igenom rättsprocesser.*
- *Ett erkännande av det kvinnohat som idag präglar vårt samhälle, och ett effektivt arbete för att stoppa det.*

1.7 Utredningens förslag på fem strategiska områden

- *Våldsförebyggande arbete: Måste inkludera insatser som stärker kvinnor och tjejer, inte bara fokusera på mäns och killars maskulinitetsnormer. Förebyggande arbete handlar också om att ge kvinnor och tjejer kunskap, stöd och verktyg för att förstå, hantera våldet och ta sig ur våldet.*
- *Stöd och skydd till våldsutsatta: Kvinno- och tjejjourernas avgörande roll som skydd och stöd måste erkännas och säkras genom långsiktig och rättvis finansiering. Nedläggningar av skyddade boenden och minskade anslag försvagar skyddet för våldsutsatta.*
- *Kunskap och kompetensutveckling: Kunskapsområdet måste tydligt inkludera finansiering och erkännande av civilsamhällets, särskilt kvinno- och tjejjourers, viktiga kunskapsbidrag och metodutveckling.*
- *Rättsprocesser och rättssäkerhet: Syftet ska vara att stärka kvinnors och tjejers ställning och inflytande i rättsprocessen, motverka stereotypa föreställningar och säkerställa att deras erfarenheter tas på allvar i hela rättskedjan.*
- *Återfallsförebyggande arbete: Roks avstyrker förslaget eftersom det saknar ett tydligt könsmaktsperspektiv och riskerar att fragmentera arbetet. Strategin måste vara könad och utgå från att våldet är ett patriarkalt maktuttryck.*

Roks har i avsnitt 1.6 presenterat egna strategiska utgångspunkter, och anser därför att de fem strategiska områden som föreslås i utredningen behöver omarbetas. En övergripande synpunkt är att dessa områden inte kan formuleras könsneutralt. Våldet

är könat, vilket också bekräftas av Sveriges internationella åtaganden, inte minst genom Istanbulkonventionen, som tydligt slår fast att våld mot kvinnor är ett könsbaserat problem. En könsneutral utgångspunkt riskerar att osynliggöra de maktstrukturer som våldet vilar på, vilket i förlängningen försvårar möjligheten att utforma effektiva och träffsäkra åtgärder.

Roks efterlyser också att det tredje strategiska området ska inkludera finansieringen för kvinnojourer och tjejjourer. Kvinnojourerna och tjejjourerna ger ett ovärderligt stöd och en snabb utväg från våldet. Det kräver en rättvis och långsiktig finansiering som till skillnad från idag inte tvingar oss att konkurrera om bidrag med andra organisationer som arbetar med andra frågor. Även något som GREVIO kritiserat Sverige för.

Roks avstyrker det föreslagna femte strategiska området i den nationella strategin. Vår bedömning är att förslaget saknar tydlig förankring i en könsmaktsanalys och därmed riskerar att förstärka ett redan fragmenterat arbete. Områdena inom strategin måste vara könade – eftersom våldet är könat. Mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn är inte en könsneutral företeelse utan ett uttryck för en patriarkal struktur där makt och kontroll utövas mot kvinnor och tjejer just för att de är kvinnor och tjejer. Viljan att stoppa våld innan det utförs är förstås begripligt. Det går att skönja viss frustration över att alla år av politiskt arbete inte kommit åt problemet och inte fått våldet att minska. Idén om att kunna stoppa våldet innan det sker ger förstås hopp. Men detta könsblinda fokus på för män och killar förebyggande och återfallsförebyggande arbete är inte förankrat i verkligheten. Istället bygger det på självskattningar och önsketänkande. Roks ser att dessa program inte fungerar och riskerar att dölja våldet ännu mer, när förövaren får nya verktyg.

Det första strategiska området samt det femte strategiska området fokuserar enligt utredningen uteslutande på män och killar som utövar våld mot kvinnor och tjejer. Utredningens förståelse av våldsförebyggande arbete är snävt definierad och begränsas till att hantera mäns och killars maskulinitetsnormer.

Ett effektivt våldsförebyggande arbete måste därför inkludera insatser som stärker kvinnor och tjejer – inte fokus på mannen som utsätter henne för våld. Strategin bör spegla detta bredare perspektiv för att säkerställa att det förebyggande arbetet blir både jämställt och verkningsfullt. Att införa ytterligare ett strategiskt område utan att tydliggöra hur det relaterar till denna struktur riskerar att försvaga helheten i det våldsförebyggande arbetet. I stället för att tillföra kraft till strategin, bidrar det till att splittra upp arbetet i isolerade delar – utan tydlig koppling till de samhällseliga orsakerna till våldet.

Slutbetänkandet genomsyras av en övertygelse att det går att behandla och/eller utbilda bort våldsamma män, och att våldet kommer ifrån maskulinitetsnormer snarare än kvinnohat. Vi ser återigen den samhälleliga oförståelsen inför att våldet kommer att finnas kvar så länge patriarkatet finns kvar. Roks ser också en politik och myndigheter som konsekvent strävar efter att ge män som begår brott mot kvinnor och tjejer immunitet för de handlingar de begår, genom stöd och behandling istället för brott och straff. Det är också tydligt för oss att det är vad denna utredning kommit fram till genom det femte strategiska området.

För kvinno- och tjejjourerna, som i över 40 år bedrivit våldsförebyggande arbete, handlar detta arbete i lika hög grad om att sprida kunskap till kvinnor och tjejer, synliggöra det strukturella våldet och vara ett lågtröskelstöd så kvinnor och tjejer snabbt kan lämna våldet. Jourernas förebyggande arbete innebär opinionsbildning, informationsinsatser och bemötandeinsatser till myndigheter, kommuner och hälso- och sjukvård, samt att ge kvinnor och tjejer verktyg och kunskap för att se och förstå det systematiska våld de utsätts för.

Vad gäller strategisk utgångspunkt fyra anser Roks att syftet måste vara att stärka kvinnors och tjejers ställning, inflytande och rättssäkerhet i rättsprocessen. Dagens rättsprocesser präglas alltjämt av stereotypa föreställningar om hur en kvinna "bör" vara eller bete sig – något som riskerar att påverka både bemötande, bevisvärdering och utfall i ärenden som rör mäns våld mot kvinnor. För att rättssystemet ska vara rättvist och tillgängligt för våldsutsatta krävs ett tydligt fokus på att motverka dessa normer och att säkerställa att kvinnors och tjejers erfarenheter tas på allvar genom hela rättskedjan.

Roks anser att strategins utgångspunkter och samtliga strategiska områden måste vila på en förståelse av mäns våld som systematiskt, könat och djupt rotat i den rådande könsmaktsordningen. Det är först när hela strategin genomsyras av denna förståelse som arbetet kan bli verkningsfullt, långsiktigt och i linje med de krav som Istanbulkonventionen ställer på Sverige.

1.8 Finansiering genom anslag som krymper, kvinnojourer och tjejjourer pressas

- *Roks framhåller att de ideella kvinno- och tjejjourerna är grundbulten i samhällets skydds- och stödinsatser för våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn.*

- *Roks larmar om att den nyligen införda tillståndsplikten för skyddat boende har lett till att flera ideella kvinnojourer tvingats lägga ned sina boenden, vilket förvärrar en redan ansträngd ekonomisk situation.*
- *Roks understryker att kvinno- och tjejjourerna redan idag bär ett oproportionerligt stort ansvar under begränsade ekonomiska villkor, och att dessa aktörer är avgörande för strategins genomförande.*
- *Roks efterlyser ett tydligt klargörande i utredningen om att förslaget att flytta delar av anslag 3:1 "Särskilda jämställdhetsåtgärder" inte ska tolkas som att förordning (2022:257) ges minskad betydelse.*
- *Roks föreslår att:*
 - *Anslaget till kvinno- och tjejjourerna förstärks.*
 - *Civilsamhällets långsiktiga finansiering skrivs in som ett delmål i den nationella strategin.*

Roks vet att de ideella kvinno- och tjejjourerna utgör grundbulten i samhällets skydd och stöd till kvinnor, tjejer och barn som utsätts för mäns våld. Under de senaste åren har många ideella kvinnojourer behövt lägga ned sina skyddade boenden till följd av den nyligen införda tillståndsplikten för sådan verksamhet. Redan innan detta brottades många jourer med finansiering av sina verksamheter och skyddat boende har för många varit en viktig del i finansieringsmodellen. Genom att tvinga in kvinnojourerna i ett system där de behöver ansöka om tillstånd för att bedriva skyddat boende och generellt minskade anslag till civilsamhället har många jourer larmat om att en redan ansträngd ekonomisk situation har förvärrats ytterligare.

I detta läge hade det varit önskvärt med ett tydligt klargörande om att förslaget att flytta en så stor del av anslag 3:1 "Särskilda jämställdhetsåtgärder" inte ska tolkas som en signal om att utredningen anser att förordning (2022:257) kan ges minskad betydelse eller omfattning.

Roks vill vidare särskilt kommentera det fokus på effektivisering som återfinns i direktivet till utredningen och i flera av utredningens förslag. I direktivet anges att det finns anledning att "se över om regeringens styrning på området kan förtydligas och effektiviseras, bl.a. i syfte att undvika överlappning". Det lyfts även att myndigheternas uppdrag behöver konkretiseras och samordnas. Roks delar uppfattningen om att styrningen inom det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet ska ses över och bli mer sammanhängande och långsiktigt. Vi ser ofta konkreta resultat av att dagens fragmenterade ansvarsfördelning står i vägen för att säkerställa att alla delar av samhället tillgodogörs såväl kunskap som resurser i arbetet.

Samtidigt vill vi starkt understryka att ett fokus på effektivisering aldrig får tolkas som att mindre resurser behövs eller att delar av arbetet kan dras ner. Effektivisering måste, enligt Ekonomistyrningsverkets egen definition, alltid utgå från att öka kvaliteten till samma kostnad eller bibehålla kvaliteten till minskad kostnad. Men alltid med bibehållen eller ökad måluppfyllelse som yttersta mått. En verksamhet blir alltså inte effektivare om den blir billigare men samtidigt försämras i sin förmåga att nå sina mål eller om kostnaderna endast flyttas från en aktör till en annan.

Detta är en särskilt viktig varningssignal inom området mäns våld mot kvinnor, där många avgörande insatser sker inom ramen för ideella organisationer, inte minst kvinno- och tjejjourer, som redan idag arbetar under mycket begränsade ekonomiska förutsättningar. Vi står för avgörande funktioner i arbetet mot mäns våld, såväl förebyggande som skydd och stöd samt kunskaps- och metodutveckling. Här finns inget utrymme för neddragningar eller omprioriteringar som innebär att finansieringen minskar. Tvärtom krävs långsiktiga och förstärkta investeringar för att säkra tillgänglighet och kapacitet i dessa delar av arbetet mot mäns våld.

Roks vill särskilt betona vikten av att de förslag som syftar till att effektivisera arbetet mot våld inte får leda till minskade anslag till strategin i stort. Inte heller till de verksamheter som idag ligger utanför myndighetsstrukturen men som är helt avgörande för strategins måluppfyllelse.

Roks föreslår att anslaget till kvinno- och tjejjourerna förstärks, i linje med ambitionen att bekämpa mäns våld mot kvinnor och att civilsamhällets långsiktiga finansiering skrivs in som ett delmål i strategin.

1.9 Förslag på indikatorer för att följa delmålet och tillhörande strategi

- *Könsperspektiv måste genomsyra alla indikatorer – utan könsuppdelad statistik riskerar kvinnors och tjejers utsatthet att osynliggöras, vilket strider mot både nationella och internationella åtaganden.*
- *Våldsutsattas upplevelser måste mätas – indikatorer bör inkludera hur kvinnor och tjejer upplever bemötande och stöd från samhällets aktörer, inte enbart om de varit utsatta.*
- *Fokus på faktisk förändring, inte bara insatser – uppföljning av återfallsförebyggande arbete måste visa om våldet upphör och om kvinnors och barns trygghet förbättras.*

Roks välkomnar att utredningen föreslår indikatorer för att följa samhällsutvecklingen inom området mäns våld mot kvinnor. Samtidigt vill vi understryka att valet av

indikatorer är avgörande för vad som synliggörs – och vad som riskerar att osynliggöras. För att strategin ska kunna följas upp på ett rättvisande sätt krävs konsuppdelad statistik i samtliga indikatorer. Utan ett könsperspektiv riskerar kvinnors och tjejers utsatthet att suddas ut, vilket strider mot såväl nationella jämställdhetsmål som internationella åtaganden, exempelvis Istanbulkonventionen.

Det är positivt att vissa indikatorer bygger på självrapporterad utsatthet, då detta i högre grad än brottsstatistik speglar kvinnors och tjejers egna erfarenheter. Men för att dessa indikatorer ska bli meningsfulla måste de kompletteras med kvalitativa mått som fångar upp kvinnors och tjejers upplevelse av samhällets bemötande och stöd – inte enbart om de varit utsatta.

Roks anser att det förebyggande arbetet inte enbart kan mätas genom generella samhällsdata eller insatser riktade till förövare. Det krävs även indikatorer som följer upp hur kvinnor och tjejer själva upplever de stödinsatser som erbjuds, särskilt från socialtjänst, hälso- och sjukvård, skola och rättsväsende. Hur bemötandet upplevs av våldsutsatta måste utgöra en central del i uppföljningen, eftersom det påverkar både om kvinnor söker hjälp och vilket stöd de får.

Utredningens förslag till indikatorer för att följa återfallsförebyggande arbete är otillräckliga. De fokuserar i huvudsak på kvantitativa mått, som huruvida socialtjänsten erbjuder samtal till våldsutövare. Det säger dock inget om effektiviteten i dessa insatser, om våldet faktiskt upphör eller om kvinnors och tjejers situation förbättras. Indikatorerna fångar därmed inte konsekvenserna av dessa program – varken ur ett könsperspektiv eller ur ett våldsutsatthetsperspektiv.

För att kunna utvärdera det återfallsförebyggande arbetets verkliga effekt krävs indikatorer som mäter hur många män som slutar utöva våld – och framför allt hur detta påverkar säkerheten, tryggheten och livssituationen för kvinnor, tjejer och barn.

Beslut har fattats av Roks ordförande Adine Samadi. Författare till detta remissyttrande är Caroline Farquhar styrelseledamot Kvinno- och tjejjouren ADA, Emma Tönnes och Åsa Johansson båda styrelseledamöter i Roks styrelse, Amanda Wickberg kanslichef på Roks och Adine Samadi ordförande för Roks.

Göteborg 17 juli 2025

Adine Samadi

Ordförande Roks